

Arbeidshygiëne heeft verbinding nodig met andere vakgebieden

Métier in mineur

In bedrijven wordt steeds minder gelet op de gezondheidseffecten op lange termijn. De arbeidshygiëne leidt hierdoor een kwijnend bestaan. Het verder verenigen van het vakgebied met de veiligheidskunde en de arbeids- en organisatiekunde zou een manier kunnen zijn om de discipline meer tot z'n recht te laten komen en ieders deskundigheid beter te waarborgen.

tekst Wim van Alphen

Overheid en bedrijfsleven besteden veel aandacht aan het terugdringen van ongevallen. Het ministerie van Sociale Zaken heeft het initiatief genomen voor verschillende voorlichtings- en stimuleringsprogramma's, inclusief subsidieregelingen. Ook managers binnen bedrijven zien het nut van het voorkomen van ongevallen. Als gevolg van deze ontwikkeling floreren veiligheidskundige opleidingen als nooit tevoren. Er zijn inmiddels vijf hogere veiligheidskundige opleidingsinstellingen en meer dan tien middelbare veiligheidskundige opleidingen.

Deze aandacht voor het vergroten van de veiligheid binnen organisaties en voor het voorkomen van ongevallen is op zich niet slecht. Het effect is echter dat vrijwel alle arbo-aandacht uitgaat naar de korte termijn en dat langetermijnrisico's op de lange baan worden geschoven. Dat is een ernstige zaak, want terwijl er elk jaar in Nederlandse bedrijven circa tachtig mensen door arbeidsongevallen om het leven komen, overlijden er enkele duizenden mensen door de gevolgen op lange termijn van blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Daarnaast hebben nog veel meer mensen langdurig last van beroepsziekten en neemt de kwaliteit van hun leven aanzienlijk af. De symptomen, ziekten en sterfgevallen treden vaak vele jaren na de feitelijke blootstelling op en vinden zeer diffuus en verspreid plaats. Daardoor worden ze veelal onzichtbaar en is er nauwelijks publieke aandacht voor. Dit alles is in lijn met de algemene publieke, journalistieke en politieke aandacht voor duidelijk waarneembare zaken, die ervoor zorgt dat voor diffuse kwesties minder oog is. Een ongeval of incident waarbij veel slachtoffers tegelijk vallen, krijgt veel meer aandacht dan een veelvoud aan slachtoffers over langere tijd. Exemplarisch is de massale besmetting met de legionella-bacterie in 1999 op de Westfriese Flora te Bovenkarspel,

waardoor in relatief korte tijd 32 mensen om het leven kwamen. Dat incident heeft geleid tot extreem zware maatregelen voor het hele Nederlandse bedrijfsleven, terwijl de legionella-bacterie in de periode ervoor elk jaar in bedrijven en huishoudens een veelvoud aan slachtoffers had geëist zonder dat er maatregelen waren genomen. Hetzelfde principe zien we in het verkeer. Een busdrama met veel slachtoffers wordt qua risicoperceptie veel ernstiger gevonden dan een veelvoud aan slachtoffers gespreid over een aantal weken.

Onduidelijkheid

De langetermijneffecten van blootstelling aan gevaarlijke stoffen zijn vooral het terrein van de arbeidshygiëne. Door de grote aandacht voor de korte termijn is dit vakgebied echter een kwijnend bestaan gaan leiden. De arbeidshygiënische opleidingen trekken steeds minder studenten, en er is in Nederland nog slechts één post-HBO-opleiding arbeidshygiëne die bovendien al jaren kampt met een tekort aan cursisten. De twee universitaire opleidingen leveren nauwelijks arbeidshygiënist af.

De onduidelijke term 'arbeidshygiëne' is hier ook voor een deel debet aan. Het woord roept associaties op met schoonmaakbeheer. Daarnaast wordt de afkorting AH zelden direct herkend als 'arbeidshygiëne,' maar eerder als 'Albert Heijn,' 'aha-Erlebnis' of 'aandeelhouder.' Om die reden heeft bovengenoemde post-HBO-opleiding zeer recent de naam gewijzigd in Arbeid & Gezondheid. Op die manier moet de opleiding herkenbaarder worden voor potentiële cursisten.

Ook de beroepsvereniging, de Nederlandse Vereniging voor Arbeidshygiëne (NVvA), ziet haar ledenaantal al enkele jaren teruglopen en maakt zich daar in toenemende mate zorgen over. Niet alleen met het oog op haar eigen bestaansrecht, maar ook omdat zij daardoor op termijn haar missie niet goed vervuld ziet worden: het terugdringen van schadelijke gezondheidseffecten op langere termijn door bepaalde belastende factoren in het werk. Het gevolg van het teruglopen van het aantal arbeidshygiënist is dat er steeds minder goede adviseurs op dit terrein werkzaam zijn. Andere professionals nemen het werk voor een deel over, maar zijn daartoe onvoldoende opgeleid. Het gevolg is een toenemend gebrek aan arbeidshygiënische deskundigheid. Daardoor kan het voorkomen dat grote risico's onvoldoende worden aangepakt of, omgekeerd, dat er juist onnodige maat-

regelen worden genomen voor het indammen van kleine risico's. Met de komst van REACH zullen de veiligheidskundigen die in de petrochemische industrie werkzaam zijn, bovendien grotere behoefte hebben aan bijscholing in het beoordelen van blootstellingsscenario's. Daardoor zal er nog meer arbeidshygiënische kennis nodig zijn.

Net als de arbeidshygiënist, hebben ook de veiligheidskundigen hun eigen beroepsvereniging: de Nederlandse Vereniging voor Veiligheidskunde (NVVK). De praktijk van de beroepsbeoefenaren laat echter zien dat veel veiligheidskundigen ook arbeidshygiënisch werk doen en omgekeerd. De laatste jaren werken de twee beroepsverenigingen dan ook in toenemende mate samen. Anders dan de Nvva heeft de NVVK echter niet te maken met een teruglopend ledenbestand. Integendeel. Het aantal leden is de afgelopen jaren juist zeer sterk toegenomen.

Aanvullende scholing

Momenteel zijn er acht hogescholen in Nederland die een opleiding integrale veiligheid verzorgen. Deze IVK-opleidingen omvatten drie relevante domeinen: bedrijf, bestuur en maatschappij. De opleidingen zijn echter zo breed dat veel afgestudeerden weinig gericht werk kunnen vinden. Er is dan ook grote behoefte aan specialisatie in arbeidsveiligheid. Enkele IVK-opleidingen zijn daarom bezig het accent meer te verleggen naar fysieke veiligheid. Intussen trachten verschillende IVK'ers aan de bak te komen door na hun afstuderen alsnog de HVK-opleiding te volgen.

Uit een marktonderzoek onder de beroepsbeoefenaren (veiligheidskundigen, arbeidshygiënist en arbeids- en organisatie-deskundigen) dat enkele jaren geleden werd gehouden, bleek dat er onder veiligheidskundigen behoefte bestaat aan aanvullende arbeidshygiënische scholing en bij arbeidshygiënist aan veiligheidskundige scholing. Ook arbeids- en organisatie-deskundigen zeiden behoefte te hebben aan meer scholing. Tot op heden is er echter nog weinig van de grond gekomen. Een oudere gedachte is om voor deze drie beroepsbeoefenaren (HVK'ers, AH'ers en A&O'ers) een gemeenschappelijk basisprogramma op te zetten, waarna specialisatieblokken worden gevolgd (1). In dat programma komen thema's aan de orde als wet- en regelgeving, risicomanagement, risico-inventarisatie en -evaluatie, basiskennis van veiligheid, arbeidshygiëne en advies- en beïnvloedingsvaardigheden. In de specialisatieblokken volgt dan verdieping op het gebied van veiligheidskunde of arbeidshygiëne. Achtereenvolgens zouden ook beide specialisaties kunnen worden gevolgd. Op deze manier zouden de drie vakgebieden elkaar kunnen versterken en kan in de opleiding de kwaliteit van de kennis beter worden gewaarborgd. «

Wim van Alphen is directeur bij PHOV.

(1) *Onder druk wordt alles vloeibaar*, rapportage web-enquête BA&O, NVvA, NVVK, september 2006

Veiligheidskundige opleidingen floreren als nooit tevoren